

הרב יהודה פריס

שתי שאלות בדיון שבע ברכות

א. פנים חדשות – האם צריך דוקא אנשים מוכרים לחתן ולכללה?

1. הבעייה

2. בגדר פנים חדשות

3. סיכום

ב. האם אפשר לברך שבע ברכות בטילו?

א. פנים חדשות – האם צריך דוקא אנשים מוכרים לחתן ולכללה?

1. הבעייה

הנה בשולחן עורך (בן העוזר שב, ח) כתוב:

יש אומרים שאינם נקראים פנים חדשות אלא אם כן הם בני אדם שמרבים
בשבילים.

ומקור דבריו הם מהרא"ש כתובות (א, יג) שכותב:

ונראה שלא מקרי פנים חדשות אלא בני אדם שמרבים בשビルם שמחה יותר.

וכן כתב התוספות שם (א, ב, ד"ה והוא). ולפי זה לכוארה היה ראוי שהפנים החדשות יהיו
מוכרים לחתן ולכללה או יהיו על כל פנים אנשי חשובים ומכובדים, ומאלו שגורמים להם
שמחה יתרה. אולם, מנהג העולם אינו כן, ופעמים רבות מזמן נפניהם כפינים חדשות איזה שכו
וכדומה, שאינו מוכר כלל לחתן. ונוהגו כן מפני שעל פי רוב, בני אדם המוכרים וchosובים
לחתן ולכללה יהיו בחופה ובכבר אינם פנים חדשות, ולכן מחותשים אחר בני אדם אחרים שלא
היו בחופה לפנים חדשות. ונראה שיש למצוא סmek למנהג זה גם אליבא דהילכתא.

2. בגדר פנים חדשות

תחליה יש להקדים מחלוקת יסודית בגדר פנים חדשות. שהנה הרמב"ם הלכות ברכות (ב, ה)
כתב:

ברכה זו שמוסיפין בבית חתנים היא ברכה אחרונה משבע ברכות של
ニישואין, במה דברים אמרוים **בשהיו האוכליין הם שעמדו בברכת נישואין**
ושמעו הברכות אבל אם היו האוכליין אחרים שלא שמעו ברכת נישואין

בשעת נישואין מברכין בשビルם אחר ברכת מזון שבע ברכות בדרך שمبرכין

בשעת נישואין, והוא שייהיו עשרה וחתנים מן המני.

סבירו מדבריו שפניהם חדשות הם אוטם שלא שמעו בשעת החופה שבע ברכות, אבל כל שמעו ברכות הנישואין בשעת החופה אף שלא אכלו כלל בסעודת הנישואין כבר אינם פנים חדשות. אולם הרא"ש (שם) לא סבירא ליה הכי שהרי כתב:

והוא שבאו פנים חדשות שלא אכלו עד עתה אפילו היו בשעת חופה.

חלוקת זו הביא המחבר שם (סעיף ז') וזו לשונו:

במה דברים אמרים, כשהיו האוכלים הם שעמדו בברכת הנישואין ושמעו הברכות, אבל אם היו האוכלים אחרים, שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין, מברכין בשビルם אחר ברכת המזון שבע ברכות, בדרך שمبرכין בשעת נישואין, והוא שייהיו עשרה, וחתן מן המני.

יש אמרים שאפילו היו בשעת החופה ושמעו הברכות, אם לא אכלו שם עד עתה, מקרי פנים חדשות ומברכיהם בשビルם ז' ברכות אחר ברכת המזון.

וסיים המחבר וכותב "כן פשוט המנהג" – כדעת הרא"ש.

ביסודחלוקת זו נראה לפרש שנחלקו הרמב"ים והרא"ש בברכות שבע ברכות כל שבעה כשייש פנים חדשות. הרמב"ס סובר שחוות ברכות שבע ברכות כל שבעה נובעת מחובה שיש לכל אדם לשבח לקב"ה ולברך החתן והכללה. חובה זו חלה על כל הנמצאים בשעת החופה, או על אלו שלא היו בשעת החופה כஸועדים בפעם הראשונה עם החתן תוך שבעה. וכך כל שעמד בשעת החופה ושמע הברכות יצא ידי חובתו ושוב אינו נחשב לפנים חדשות. ואילו לדעת הרא"ש, מהות השבע ברכות הוא מכח התאחדות השמחה שיש בשעת הסעודة בתוך שבעה. וכן כל אדם אוכל בפעם הראשונה עם החתן, מברכים אף שכבר שמעו את הברכות תחת החופה. מעתה מובן מדוע הרציך הרא"ש דוקא בני אדם שמרבים השמחה בשビルם, ואילו 'סתם' בני אדם אין בכוחם לגבור להתחדשות השמחה. וכן משמע מლשונו הרא"ש שהזוכיר דין אל זה אחר זה וזו לשונו:

ברכת חתנים כל שבעה והוא שבאו פנים חדשות שלא אכלו עד עתה אפילו היו בשעת חופה. ונראה דלא מקרי פנים חדשות אלא בני אדם שמרבים בשビルם שמחה.

עתה גם מובן מה שפסק הרא"ש שם בסמוך לשבת מקרי פנים חדשות, והביא דבריו השולחן ערוץ (שם).

אולם הרמב"ים לא הזכיר כלל שצרכי דוקא בני אדם שמרבים בשビルם וכן לא הזכיר הא דשבת מקרי פנים חדשות, דכל זה אינו אלא לדעת הרא"ש שמחאות הפנים החדשות הוא דיון של התאחדות השמחה ואילו הרמב"ים לא סבירא ליה הכי. מעתה נמצאנו למדים שמה שכותב השולחן ערוץ, "יש אמרים שאינם נקרים פנים חדשות אלא אם כן הם בני אדם שמרבים בשビルם", אינו אליבא דכולי עלמא, ולרמב"ים אין צורך תנאי זה. ממילא היה מקום לומר דעתם העולם הוא על פי דעת הרמב"ים. אולם אין זה פשוט כל כך שהרי בגדיר

פנים חדשות כתוב השולחן ערוך שכבר פשט המנהג קראי'ש שאפילו מי ששמע הברכות בחופה מקרי פנים חדשות אם טרם אכל עם החתן, וכאמור לעיל שהוא בא תלייא, ונמצא שמנ Hag העולם הוא כמצחה שטרוי לבי תרי.

אלא שנראה שמנ Hag העולם הוא אליבא דכולי עלמא. שיש לומר שם שהצריך הראי'ש דזוקא בני אדם שמרבים שמחה בשבילים איירוי לשיטתו באלו שכבר שמעו הברכות תחת החופה וכבר ברכו פעמי אחת את החתן והכלה, וכן אי אפשר להם לברך שוב אלא אם כן יש התאחדות השמחה על ידי אנשים חשובים. ומה שכתב הראי'ש, "ונראה דלא מקרי פנים חדשות אלא בני אדם שמרבים השמחה בשבילים", קאי אدلעיל "איפילו היו בשעת חופה". אולם מי שלא היה בחופה ולא שמע את ברכות הנישואין יש לומר שגם הראי'ש מודה לרמב"ם שיש חובה לכל אדם לברך להצלחת הזוג, ולשבח הקב"ה.

3. סיכום

נמצא שגם הפנים החדשות הם מלאו ששמעו כבר ברכות הנישואין תחת החופה אין לברך בשבילים, אלא אם כן הם אנשים חשובים שמרבים שמחה בשבילים. אבל כמשמעותם פנים חדשות שלא היו בעת החופה, יכולים לברך גם בסתם בני אדם אף שאינם חשובים ולא מוכרים לחתן ולכלה.

ב. האם אפשר לברך שבע ברכות בטיוול?

כבר אמרו חכמים (סוכה כה, ב) ש"אין שמחה אלא בחופה". ועל פי דברי הראי'ש שם (סימן ח) פסק השולחן ערוך (בן העזר שב, טו) :

יש אומרים שגם החתן יצא מחופתו, איפילו קלתו עמו, והולכים לאכול בבית אחר, אין אומרים שם ברכת חתנים. והני מיili שצדעתו לחזור אחר כך לחופתו, אבל אם הלק למורי לבית אחר וכל החבורה עמו, נעשה אותו בית עיקר גם שם נקרא חופה ומברכין ברכת חתנים.

אולם כבר כתבו האחראונים שנשתנה הדין בימינו בעקבות שינוי במנהגי החופה. ראה בט"ז (שם ס"ק ח) שהסביר שדברי השולחן ערוך נאמרו רק למנהג שהיו נהגים לעשות 'בית חופה' כל שבעה, ורק שם היה מקום שמחה. לכן, כשהלכו החתן והכלה באקראי לbijת אחר, לא היו מברכיהם שם אלא רק בbijת החופה שהוקבעה. "מה שאין כן עכשו, שאין קוראין לחופה רק למה שמקדשו הכהה תחת טלית הפרוסה על כלונסאות, אין שום מעלה בבית שעושים בו סעודת נישואין טפי מבטים אחרים. וקורא אני על זה מה שמחה זו עשוosa בbijת זה טפי מבטים אחרים, דמה לי כותלי bijת זה או bijת אחר. על כן נראה ברור דעת לברך שבע ברכות בכל bijת שעושין בו סעודת לכבוד החתן והכלה ושמחים שם". ועיין עוד ערוך השולחן (בן העזר שב, לה). וכן הוא מנהג העולם כיודע.

ברם, נראה דכל זה הוא דווקא כמשמעותן והכללה לבית של אחרים, שם יש על כל פנים קביעות של שמחה. אולם בטיוול שלרגע יושבים ואוכלים באקראי ותוך רגע הולכים, אין זה נחשב כלל למקום שמחה ואי אפשר להחשיבו כ'בית חופה'. ודאי לנו מה שנהגו בדורנו לברך ב ביתם של אחרים והבו דלא לוסיף עלה, ולברך גם בדרכיהם. לכן, הנראה לעניות דעתך, שאין לברך זו' ברכות בטיוול.